

Folkemøder i Sorø Amt

(1847—54).

Af Rasmus Nielsen

Henimod Midten af det 19. Aarhundrede begyndte man atter at interessere sig for Bondestandens Forhold.

Tiaaret 1840—50 blev overordentlig betydningsfuldt for den. Ved Landkommunalloven af 1841 kom Bønderne, men ikke Husmændene og Indsiderne, til at deltage i Kommunernes Styrelse under Navn af Sogneforstanderskaber. Det gav Anledning til, at der blev oprettet Sogneforstanderforeninger, Landboforeninger og Landkommunalforeninger.

I Sorø Amt oprettedes bl. a. Øster og Vester Flakkebjerg Herreders samt Holsteinborg Birks Landboforening i 1842. Dens Formaal var at fremme, alt hvad der var til Bondestandens sande Tarv, navnlig at fremkalde gavnlige Foretagender, fremme et forbedret Agerbrug og vække Sans for en højere Oplysning samt Kærlighed til Fædrelandet. Dens Formand var den frisindede Gaardfæster *Lars Hansen* paa Enø.

En Landkommunalforening for Sorø Amt blev først stiftet i 1852. Paa et Møde i Sorø 12. December 1851 blev der valgt en Komité paa 6 Medlemmer til at udarbejde Love for en Landkommunalforening. Der blev saa indbudt til et Møde hos Gæstgiver *Hans Jensen* i Sorø 28. Januar 1852 Kl. 10.

Der mødte nu saa mange Mennesker, at *Hans Jensens* Lokale ikke kunde rumme dem, hvorfor man af Byfoged, Justitsraad *Leuning* fik Lov til at benytte Raadstuesalen i Sorø. Her blev Foreningen saa stiftet 28. Januar. Dens Formaal var

Rasmus Nielsen

»at afhandle, diskutere og udføre de Genstande, der havde almen Interesse baade i kommunal og politisk Henseende«.

Det aarlige Kontingent var 2 Mark for en Gaardmand, 1 Mark for en Boelsmand og Parcellist og 8 Skilling for andre.

Der skulde holdes Generalforsamling to Gange aarlig: 5. Juni og 6. Oktober.

Gdr. *Hans Nielsen* i Vemmelev blev Formand, Skolelærer Fischer i Sigersted Viceformand og Gdr. Juul Møller i Hømeshøj Sekretær.

En Politimester eller en Sognefoged overværede alle de Møder, disse Foreninger holdt.

Først i 1840erne begyndte Skolelærer *Rasmus Sørensen* i Venslev at rejse rundt omkring i Sorø Amt og senere i det øvrige Danmark for at holde Møder, ved hvilke han søgte at vække Bondestandens Interesse for aandelige, især religiøse Forhold. Han blev støttet i sin Virksomhed af Fæstehusmand *Peder Hansen* i Lundby ved Præstø. Politiet overværede deres Møder.

Den gejstlige og verdslige Øvrighed saa med Uvilje paa disse Møder, som man mente havde en uheldig Indflydelse paa Landboerne.

Efter Opfordring fra langelandske Bønder udarbejdede Rasmus Sørensen en Adresse til Kongen med Ønsker om Indførelse af almindelig Værnepligt, Fæstevæsenets Ophævelse, lige Beskatning af alt Hartkorn m. m. Han og Peder Hansen rejste omkring her paa Sjælland med denne Adresse for at faa Landboerne til at underskrive den. Det gav Anledning til, at Danske Kancelli udstedte det berømte »Bondecirkulære« af 8. November 1845.

Ifølge dette var det forbudt Bønderne at holde Møder for at forhandle om deres Retsforhold til Godsejerne: Fæstevæsenets Forandring til Selvejendom eller Arvefæste, Hove-

Folkemøder i Sorø Amt

riets Afløsning imod Betaling, alt Hartkorns lige Beskatning og Tiendens Afløsning imod Pengevederlag uden Politimesterens Tilladelse, og det beroede paa hans Skøn, om han vilde give denne Tilladelse. Ingen maatte deltage i en saadan Forsamling uden for det Sogn, hvori han boede. Der maatte ingen Møder, hvori Landboforhold blev drøftet, holdes i Købstæderne.

I Henhold til dette Cirkulære forbød Politimestrene næsten alle Møder paa Landet.

Saa klagede Bønderne til Kong Christian VIII og anmodede ham om at ophæve »Bondecirkulæret«, og det skete 12. Maj 1846.

»Bondecirkulæret« gav Anledning til, at »Bondevennernes Selskab« blev stiftet 5. Maj 1846 med Oberst *Tscherning* som Formand. I Bestyrelsen sad bl. a. Bøndernes fremragende Talsmand, Overretsprokurator *Balthazar Christensen*, der blev Formand, da *Tscherning* trak sig tilbage, efter at han var blevet Krigsminister i Martsministeriet 1848.

Dette Selskab havde sit eget Blad, »Almuevennen«, der blev udgivet af den dygtige Agitator *Jens Andersen Hansen*, som var en af Bondevennernes store Førere og talte ved mange Møder.

Større Folkemøder blev holdt forholdsvis sent i Sorø Amt; det første blev holdt i 1847, mens Præstø Amts første Folke­ møde blev holdt i 1842 i Mern.

I Foraaret 1847 nedsatte Øster og Vester Flakkebjerg Herreders Landboforening, hvis Formand var Gmd. *Lars Hansen* paa Enø, en Komité, der skulde sørge for, at der blev holdt en Folkefest. Man besluttede at holde den paa en Mark i Nærheden af Holsteinborg; men denne Plan maatte opgives, da Grev Holstein forlangte for meget i Leje. Man henvendte sig saa til Borgerrepræsentationen (Byraadet) i Næstved for at faa Gallemarken til Festens Afholdelse; men »her

Rasmus Nielsen

optaarnede sig en Mængde Vanskeligheder saavel fra Borgerrepræsentationens som fra Regimentets Side.

Endelig henvendte man sig til Skolelærer *Behrendorff* i Lille Næstved om at faa hans Mark — Skolelodden — til Afbenyttelse for Festen, hvilket han gav Lov til. Nogle forsøgte at faa Skoledirektionen og Kancelliet til at forbyde det, men det mislykkedes.

Stedets Politimester, Justitsraad Lawaetz, i Næstved gav Tilladelse til, at Festen maatte holdes paa Skolelodden i Lille Næstved.

Saa var endelig alt i Orden, og Lars Hansen kunde bekendtgøre i »Almuevennen« for 8. September 1847, at der skulde holdes en Folkefest paa førnævnte Sted 18. September 1847 Kl. 1 — Christian VIII's Fødselsdag — hvortil »alle og enhver blev venskabeligt indbudt«. Højesteretsadvokat *Orla Lehmann*, Overretsprokurator *Balthazar Christensen*, Etatsraad *Povelsen* m. fl. vilde overvære Festen og holde Foredrag.

Lars Hansen bød den store Forsamling velkommen til Mødet 18. September. Han holdt et meget frisindet Foredrag, roste »Bondevennernes Selskab« og sluttede med et tredobbelte »Længe Leve« for Kongen, hvilket blev ledsaget af 9 Salutskud. Dernæst blev der sunget en Sang, som til Dagens Festlighed var forfattet af Skolelærer *Jacobsen*, Hyllested.

Sognefoged *Jørgen Jeppesen* fra Stenstrup ved Næstved oplæste et af ham forfattet Foredrag.

Efter et Par Timers Forløb ankom O. Lehmann, B. Christensen m. fl. Stænderdeputerede, der ved Indgangen blev modtaget med Hurraraab og Salutskud.

Lehmann besteg nu Talerstolen og holdt et interessant Foredrag om Konstitutionsspørgsmaalet, der blev modtaget med Forsamlingens udelte Bifald.

Man gik saa til Bords i et paa Festpladsen opstillet Spise-

Folkemøder i Sorø Amt

telt. *B. Christensen* udbragte den første Skaal for Kongen, hvori han refererede for Størstedelen til det af *Lehmann* holdte Foredrag og sluttede med det Ønske, at Kongen, før han nedlagde Scepteret, vilde skænke sit Folk en saadan Forfatning, som kunde gøre ham navnkundig i Historien og uforglemmelig for Efterverdenen.

Den næste Tale holdt *Lars Hansen*. Han gjorde opmærksom paa de mange Vanskeligheder, der havde lagt sig i Vejen for Festens Afholdelse, og han skyldte Sandheden og Retfærdigheden at erklære, at Politimester *Lawaetz* havde imødekommet Bestyrelsen med al Velvilje, hvorfor han udbragte et »Længe Leve« for *Lawaetz*.

Dernæst holdt Pastor *Barfod* fra Næstved et gribende Foredrag, hvori han udviklede, hvor ofte *Lehmann* var misforstaaet, og hvorledes dette alligevel ikke var i Stand til at svække hans Virksomhed for Folk og Stat; derfor udbragte han et »Længe Leve« for *Lehmann*, der modtoges af Forsamlingen med stormende Bifaldsraab.

Stænderdeputeret *J. Pedersen* fra Hjørlande proponerede en Skaal for *Drewsen* og *Christensen* og sluttede med et varmt Ønske for den førstnævnte og beklagede, at der kun var ringe Udsigt til, at han formedelst Sygdom og Alderdom oftere kunde betræde sin hæderlige Løbebane som Stænderdeputeret, samt ønskede, at *B. Christensen* endnu i mange Aar maatte leve og virke til Held og Hæder for Bondestanden.

Saa bad Kaptajn *Jespersen* om Ordet og omtalte, hvorledes Regeringen havde sørget for, at Negrene i dansk Vestindien fik deres naturlige Frihed, saaledes at der om 12 Aar ikke maatte findes Slaver mere. Han bad Forsamlingen med ham tømme et Glas paa, at der ligeledes om 12 Aar heller ikke maatte findes nogen Fæstebonde mere, og denne Stand saaledes fritoges for paa en Maade at blive solgt tilligemed

Rasmus Nielsen

Jordegodserne. Hvorledes det lod sig realisere, mente han, Kongen kunde overlade til sine Stænder at afgøre, da Stænderne vist lige saa lidt som noget Kollegium ønskede, at den ene Stand blev beriget paa den andens Bekostning.

Den sjette Skaal proponerede *Lehmann* for Lars Hansen.

Pastor *Barfod* ytrede, at der var hengaaet en saa lang Tid ved Bordet, uden at en Skaal var tømt for Danmarks Udelelighed fra Ejderen til Skagen, fra Husum til Øresund, og opfordrede Forsamlingen til at tømme et Glas i denne Henseende, hvilket blev modtaget med megen Begejstring.

Til Slut omtalte *Lars Hansen* Pastor Barfods Deltagelse i Folkeforsamlingerne og udbragte et Leve for ham.

Nu gik man fra Bordet, og *B. Christensen* holdt da et humoristisk og djærvt Foredrag om Godsvæsenet, der hvert Øjeblik afbrødes af Publikums Bravo og Hurraraab.

Dermed endte Festligheden, naar undtages, at Dansen fortsattes til Kl. 10.

Københavnerne ledsagedes til Festpladsens Udgang med Forsamlingens Hurraraab, ligesom der ogsaa salutedes til deres Farvel.

Arvefæster Lüders i Alslev, Sognefoged Mikkel Rasmussen i Torpe ved Herlufmagle, Parcellist Lars A. Hækkerup i Veterslev, Gdr. Peder Jensen i Estrup og Møller Bagge i Kimmerslev indbød i »Almuevennen« for 30. Juni 1848 til en Folkefest paa Gmd. Peder Christensens Lod, »Hagbart Høj« ved Sorø Landevej, 17. Juli Kl. 1. Adgangstegn kostede 8 Skilling. Overskuddet skulde tilfalde de i Krigen faldnes efterladte og de hjælpeløse saarede.

Paa Festpladsen 17. Juli var der forsamlet »den mest brogede Blanding af alle Borgerklasser«. Bestyrelsen for »Bondevennernes Selskab« og enkelte andre fra København mødte Kl. 1 og blev modtaget med 9 Kanonskud.

Sognefoged *Mikkel Rasmussen* aabnede Mødet og udtalte:

Folkemøder i Sorø Amt

»Naar Stormen i Nattens Mulm suser, naar Bølger, Klipper og Skær truer med at tilintetgøre det næsten synkefærdige Skib, naar Voldsmænd, Rans- og Stimænd staar ved Strandbredden, glæder sig ved den rimelige Ulykke, der vil ske, og allerede bestemmer Anvendelsen af det Bytte, de med Sikkerhed venter sig af deres Medbrødres Nød og Ulykke — da! da er det til visse for de ulykkelige et alvorfuldt Øjeblik, et saadant, i hvilket Mismod og Fortvivlelse hos den ellers rolige, besindige og karakterfaste Mand ikke lèt er uundgaaelig, idet han tænker sig sin Undergang allerede som afgjort og ikke mindes, at der er et Forsyn, der vaager og styrer alt til det bedste. Danmark paa Christian VIII's Tid og de ulykkelige paa Havet har ikke saa lidt tilfælles med hverandre.«

Derefter omtalte han Krigen, de folkelige Ministre og Valglovsforslaget til den grundlovgivende Rigsforsamling.

Man sang nu en Sang: »Danmark med de Bøgetel«, digtet af Fr. Barfod.

Formanden for »Bondevennernes Selskab«, *Balthazar Christensen*, sammenlignede de forskellige Perioder i Historien, f. Eks. den nuværende med den nærmest foregaaende og fremhævede »Bondevennernes Selskab« som den Forening, der havde udrettet mest for Bondestanden. To af dets Bestyrelsesmedlemmer (Tscherning og Lehmann) var optaget i Martsministeriet.

»Bondevennernes Selskab« havde opnaaet følgende: Forbud mod nye Stamhuses Oprettelse, Krigsskattens Ligning paa Fæstegodset, Udskrivning af de ikkeværnepligtige Klasser, Husmændenes Kaar forbedret, lige Valgret og Valgbarhed til den grundlovgivende Rigsforsamling.

Efter en Times Pause talte Hmd. *Hans Jørgensen* fra Høsten om Frihed og Lighed, om Fæstere og Ejere og takkede den ny Regering — Martsministeriet — for Valgloven.

Rasmus Nielsen

De første Grundlovsfester.

Da Højreministeriet A. S. Ørsted i Foraaret 1854 bebudede at ville udstede en halvt enevældig Fællesforfatning for det danske Monarki: Kongeriget Danmark og Hertugdømmerne Slesvig og Holsten, uden at indhente Rigsdagens Samtykke, skønt Junigrundloven derved blev indskrænket til kun at gælde for Kongerigets særlige Anliggender, blev den danske Befolkning klar over, at Junigrundloven, som man maaske vilde miste, var et kosteligt Klenodie, hvis Fødselsdag man nu burde højtideligholde. De første Grundlovsfester fandt da Sted 5. Juni 1854 — Femaarsdagen for Grundlovens Givelse. Det var ikke partipolitiske Møder som nu om Stunder; men det var Folkemøder eller Folkefester, hvori alle Partier deltog; thi saa godt som alle holdt fast ved Junigrundloven og var imod Ministeriets Planer, som blev regnet for Grundlovsbrud.

Da Ministeriet fik at vide, at man tænkte paa at holde Grundlovsfester rundt omkring i Danmark, udsendte Justitsministeriet 27. Maj 1854 et Cirkulære til Amtmændene om at give Politimestrene Ordre til at forbyde disse Fester under aaben Himmel, hvis man havde i Sinde at vedtage en Adresse til Kongen om, at man havde Mistillid til Ministeriet og ønskede dette fjernet.

Der blev holdt Grundlovsfester i alle Sorø Amts Folketingskredse undtagen i Ringstedkredsen, hvor Mødet blev forbudt.

1. *Ringstedkredsen.*

Der blev valgt en Komité, som skulde sørge for en festlig Sammenkomst paa et Sted i Nærheden af Ringsted 5. Juni 1854. Den bestod af fire Medlemmer fra Ringsted: C. Larsen, Redaktør Schou, Læge Tolderlund og Apoteker J. Wen-

Folkemøder i Sorø Amt

gel, samt følgende Gaardmænd: Sognefoged Peder Jensen i Estrup, Amsraadsmedlem Søren Andersen i Nordrup, Anders Larsen i Skuderløse, Sognefoged Hans Christoffersen i Jydstrup, Henrik Jensen i Haslev, Jens Frederiksen i Ørslev og Peder Johansen i Øde Førlev.

Komiteen indbød i »Sjællandsposten« for 27. Maj Beboerne i Ringstedkredsen til en Grundlovsfest nær ved Ringsted. Der vilde blive holdt et Festmaaltid, hvortil Adgangskort à 1 Rdl. kunne faas hos Gæstgiver Bille i Ringsted og hos Komitémedlemmerne paa Landet.

27. Maj stod der en Spidsartikel i »Sjællandsposten«, som ikke var skrevet af Bladets Redaktør Christian Schou. Det vides ikke, hvem der har skrevet den.

I Artiklen opfordres Beboerne til at møde talrigt ved Grundlovsfesten for derved at vise Ministeriet Ørsted, som sad »paa sin Plads paa Trods af Folkets Ønske, men med udenlandske, russisksindede Magters Samtykke«, at de holdt fast ved Grundloven og havde Kærlighed til Kongen, Friheden og Fædrelandet. Ministeriet omtaltes som frihedsfjendsk, og det havde behandlet Rigsdagen med Haan og Spot og frataget den den ene Rettighed efter den anden. Folket skulde — »næst Gud« — stole paa Kongen og sig selv. Til Slut hedder det: »Beboerne i Sorø Amts 1. Valgkreds har saa ofte og saa tydeligt vist deres Interesse og Hengivenhed for vor fri Forfatning; de vil vist heller ikke svigte denne Gång, hvor netop Folkets Udtalelser vil lægge et vægtigt Lod i Politikkens Vægtskaal; thi 5. Juni skal vise, om Folket billiger eller fordømmer Ministeriets Færd.«

Da Byfoged *Harhoff* i Ringsted havde læst Indbydelsen til Grundlovsfesten og Spidsartiklen i »Sjællandsposten«, mente han, at Festkomiteen havde været med til at skrive Artiklen eller i hvert Fald billigede den, hvorfor han bekendtgjorde i »Sjællandsposten« for 30. Maj, at han i Hen-

Rasmus Nielsen

hold til Justitsministeriets Cirkulære af 27. Maj forbød Festsens Afholdelse, »da der kunde befrygtes Fare for den offentlige Fred«.

Dette Forbud kom fuldstændig bag paa Festkomiteen, der holdt Møde 1. Juni og skrev til Harhoff, at den ikke havde været med til at skrive Artiklen i »Sjællandsposten«, og at den ikke havde tænkt paa at faa vedtaget en Adresse til Kongen.

Da Harhoff ikke svarede paa Skrivelsen, henvendte et af Komitémedlemmerne sig mundtligt til ham 2. Juni, og han svarede da, at han havde indberettet Sagen til Justitsministeriet.

Saa henvendte Komiteen sig til Amtmand Hoppe og bad ham om at ophæve Forbudet. Han sendte Komiteens Skrivelse til Justitsministeriet og skrev til Harhoff, »at det staar til Dem, om De ved dette Andragende og efter de Dem nærmere bekendte Omstændigheder dertil finder Dem foranlediget igen at hæve det ommeldte Forbud«. Harhoff sendte 4. Juni Amtets Skrivelse til Komiteen, som 5. Juni bad ham om at ophæve Forbudet. Han svarede 6. Juni, at han afventede Ministeriets Resolution i Sagen. Denne Resolution kendes ikke.

Der blev ingen Grundlovsfest holdt i Ringstedkredsen i 1854.

Nu skulde man tro, at Borgerne i Ringsted var blevet vrede paa Harhoff; men det blev de ikke; thi 28. Juli 1854, da han nedlagde Grundstenen til et nyt Sygehus, og da han den Dag havde haft sit Embede her i 40 Aar, hyldede de ham.

2. Sorøkredsen.

Grundlovens Aarsdag blev af Sorø Amts 2. Valgkreds fejret ved en Folkefest 25. Juni paa en Gmd. Johs. Jensen

Folkemøder i Sorø Amt

tilhørende smukt beliggende Mark i Alsted i Nærheden af Næsby Bro over Susaa.

En Komité havde udsmykket Festpladsen. En Talerstol var opstillet, flere Telte til Beværtning var rejst, en Danseplads anlagt, ja, selv en Karuselbane fandt man der; fra flere Steder paa Festpladsen og de omgivende Høje vajede Dannebrog.

Kl. 4 tilkendegav Kanonskud, at Festen tog sin Begyndelse, og de tilstedeværende, der da vel udgjorde henved 2000, men hvis Antal senere blev meget forøget, samlede sig om Talerstolen, hvor Skolelærer *Fischer* i Sigersted indledede Festen med et Foredrag, i hvilket han udtalte sig om Festens Anledning og Hensigt og mindede om den Forfatnings Betydning, som ved Grundloven for 5 Aar siden var blevet indført, samt Tidens Tryk, der alvorligt opfordrede det danske Folk til at slutte sig sammen for at lægge deres Kærlighed til Grundloven for Dagen.

Kredsens Folketingsmand, Overretsprokurator *C. C. Alberti*, der efter Indbydelse var til Stede, fik derpaa Ordet og udtalte sig i et temmeligt udførligt Foredrag over Øjeblikkets trykkende Tilstand og de Spørgsmaal, som denne Tilstand saa naturligt og nødvendigt fremkaldte hos alle Danske.

Dernæst udtalte han den Overbevisning, at saa vidt som Kongen af egen fri Vilje og Drift og af Kærlighed til sit Folk havde givet os den Forfatning, hvis Aarsdag nu fejres vidt om i Landet, og saa vidt som Hans Majestæt vilde ubrødelig holde sit kgl. Ord, saa vidt turde vi ogsaa haabe, at Frihedsværket fremdeles skulde bestaa og trives, naar kun det danske Folk med mandigt Sammenhold og Alvor vilde slutte sig om Kongen i Kampen mod Frihedens og Grundlovens Fjender. Han sluttede med at udbringe et Hurra for Kongen, der med Begejstring gentoges 9 Gange af Forsamlingen.

Rasmus Nielsen

Skoleinspektør og Folketingsmand *Fr. Frølund* (S. A. 5. Kr.) omtalte Betydningen af den fri Forfatning, som var indført i Danmark 1849. Han gjorde en Sammenligning mellem før og nu, dvælede især ved Magtens ligeligere Fordelelse, Værnepligtsloven, Religions-, Presse- og Foreningsfrihed og dadlede den Sløvhed, der endnu hist og her findes hos Folket, og som endnu kun alt for ofte træder frem i den bekendte Ytring: »Aa! hvad kan det hjælpe! Alt gaar dog alligevel sin gamle skæve Gang!« Han sluttede med at udbringe et Hurra for Grundloven, hvilket Forsamlingen paa det hjerteligste istemte mange Gange.

Alberti fik derpaa atter Ordet og udviklede, hvor naturligt det var, at Folket holdt fast paa Grundloven, da den var Danmarks første folkeskrevne Lov, tilbleven ved Folkets Udsendinge, og var en ved Folket og Kongen gensidig vedtagen Udtalelse om Folkets Myndighed, navnlig i Modsætning til den gamle Kancellis Lovgivning.

Frølund henvendte sig nu især til de kvindelige Deltagere i Festen og viste i korte Træk, hvorledes de ogsaa havde Pligter med Hensyn til vore offentlige Anliggender, og hvorledes en stor Indflydelse paa Udviklingen var lagt i deres Haand, naar de kun hjerteligt og forstandigt vilde virke i deres Kald som Hustruer og Mødre. Et Hurra for de danske Kvinder fandt en levende Deltagelse og sluttede hans Foredrag.

Ved Bordet, hvortil man derpaa begav sig, herskede en munter Stemning, og Skaaler udbragtes for Kongen af Steadets Politimester, Justitsraad Leuning, for Grundloven, Alberti, Leuning, Sorø Købstad m. fl.

Efter Spisningen morede den talrige Mængde, hvoraf der var mange fra de nærmeste Købstæder, sig til langt ud paa Aftenen.

Folkemøder i Sorø Amt

Festen opnaaede tilfulde sin Hensigt: at styrke, levendegøre og lægge for Dagen Deltagernes Kærlighed til Kongen og Grundloven.

3. *Slagelsekredsen.*

I »Sorø Amtstidende« for 28. Maj 1853 staar der: »Grundlovsdagen er aldrig højtideligholdt i Slagelse. Vi opfordrer nogle Mænd til at stille sig i Spidsen for at ordne en Festlighed paa denne Dag.«

I »Sorø Amtstidende« omtales dog ingen Grundlovsfest i 1853, saa der blev sikkert ikke holdt nogen.

Derimod fejrede Sorø Amts 3. Valgkreds Grundlovens 5. Aarsdag 5. Juni 1854.

Kl. 5 om Eftermiddagen ankom der et stort Tog af Vogne med vajende Dannebrogspaner fra Slagelse til Festpladsen i Antvorskov Lystskov. Ankomsten tilkendegaves med Kanonsalut. Der var ogsaa mødt en Mængde Mennesker fra Landet og Nabobyerne, især fra Korsør.

Skolelærer *Carlsen*, Slagelse, aabnede Festen med et Velkommen til Forsamlingen og udtalte Ønsket og Haabet om, at Enighed og Samdrægtighed stedse maatte være til Stede blandt Folket.

Saa sang man følgende Sang:

Danske Mænd og danske Kvinder
I en festlig Kreds
Samle Skovens bly Kærminder
Her og alle Steds.
Til en Krans om Fredriks Tinde
Vi med Kærlighed dem binde.
Kransen den skal Tolken være
Hos den Folkekære.

Rasmus Nielsen

Gennem Danas Skov og Lunde
 Sangen vide gaar,
 Og ved Dag og Aftenstunde
 Den til Kongen naar:
 Fredrik, Tak for Grundlovsgave,
 Som vi fik i Danas Have!
 Frihed bød du hos os være,
 Tak, Du Folkekære!

Gud beskærme Danmarks Rige
 Og dets Konge kær!
 Danskens Troskab skal ej svige
 Ham, som Kronen bær!
 Kærlighed og Troskab stande
 Fast i alle Danmarks Lande:
 De en Vagt om Tronen være
 Hos den Folkekære.

Amtsraadsmedlem, Gdr. *Hans Nielsen* fra Sønderup udbragte nu et 9 Gange gentaget Hurra for Grundlovens oprejste Giver, Kong Frederik VII.

Ved det derpaa arrangerede Festmaaltid udbragte Gdr. Møller fra Hemmeshøj Skaalen for Hs. Majestæt Kongen, Kaptajn Lund for Danmark, Jacobsen fra Korsør for Grundloven. Dr. David talte om en Bulldog og en Køter og bad Selskabet tømme et Bæger for Bulldoggens Held i Kampen mod Køteren.

Efter at Kaptajn Lund havde oplæst en Adresse til Kongen, og en Del Skaaler var udbragt for Bondestanden, Danmark, Slagelse og Korsør Borgere m. fl., rejste man sig fra Bordet.

Skoven var festlig oplyst med Begkranse og Fakler. Festen, der var begunstiget af et særdeles smukt Vejr, overværedes af henved 4000 Mennesker.

Folkemøder i Sorø Amt

4. *Skelskørkredsen.*

Smed *Søren Jensen* i Rude, Gmd. *Hans Larsen* i Flakkebjerg, Gaardbestyrer *Lars Christiansen* i Flakkebjerg og Gmd. *Peder Isak* i Venslev bekendtgjorde i »Næstved Avis« for 29. Juni 1854, at der paa Gmd. *Christian Larsens* Lod i Flakkebjerg d. 6. Juli vilde blive holdt en Folkefest til taknemmelig Ihukommelse af Grundlovens Udstedelse d. 5. Juni 1849. De haabede, at Grundlovens sande Venner her paa Egnen vilde ved deres Nærværelse og Deltagelse bidrage til, at Festen kunde svare til sin Hensigt: at oplive og styrke Kærligheden til Fædrelandet og Friheden. De havde indbudt Prokurator *B. Christensen* og Red. *I. A. Hansen* til Festen, og de havde lovet at komme. Festen skulde begynde Kl. 11.

Paa en smuk, højt og frit beliggende Plads, der saas i betydelig Afstand, var denne Folkefest foranstaltet. En højt vajede Fane viste de besøgende allerede i det fjerne, hvor de skulde søge hen.

Indgangene var bygget som Æresporte, beklædte med Grønt og Flag.

Ved Hovedflaget var bygget en Nische, hvori var anbragt en Indbydelse til at danne en Forening til at værne Grundloven samt Skrivematerialer for dem, der vilde tegne sig som Medlemmer af den.

En dobbelt Dansesalon med Orkestret i Midten var ligeledes smukt dekoreret med Grønt og Blomster.

Festdagsmorgenen saa ikke venlig ud; thi Regnen øste ned i Strømme; men opad Formiddagen klarede det op, og fra Middag havde man det skønneste og behageligste Vejr, saa at Festen netop paa Grund af Morgenregnen, hvorved Markarbejdet for den Dag var forhindret, blev saa meget stærkere besøgt.

Rasmus Nielsen

Festkomiteens Formand, Smed *Søren Jensen*, aabnede Fæsten fra Talerstolen ved at byde de forsamlede velkommen, hvorpaa han udviklede det store og velsignelsesrige i Kongens Gave til sit Folk, mindede om Folkets store Kamp og Opofrelser mod Oprøret og dets Understøttere og om, hvorledes alle dengang i Enighed hævdede Danmarks Ret mod fremmede Fjender, udtalte sin Glæde over, at vi nu ogsaa, da vor Frihed truedes, saa alle, enten de hidtil havde været Venner eller Fjender, enes om at stride for den, bad enhver, som ogsaa i denne Kreds havde staaet haardt imod hinanden, at lade dette være glemmt og række hinanden Broderhaanden til Forsvar for vor Frihed, vor Grundlov og endte med at udbringe et Leve for Frederik VII.

Ludvig Mortensen fra Marbjerg talte om Grundlovens Udvikling gennem demokratiske Love og bad Folket værne om den ved at støtte sine Talsmænd og ved at stræbe efter selv at lære at kende og skatte dens Gode til fulde. Han vilde ikke paastaa, at han saa klart de forviklede politiske Forhold, hvorunder vi lever; det forekom ham, at der allerede var noget tabt eller opgivet af Grundlovens Goder; men han vilde dog haabe, at Folket vilde være enigt om ikke at opgive, hvad Kongen havde skænket det, og han endte med et Leve for Grundloven og en demokratisk Udvikling.

Tømrermand *Johan Iskov* fra Oreby mindede om al den Sorg, Jammer og Nød, som den tilendebragte Krig havde paaført saa mange fattige og trængende Familier, takkede alle, som havde bidraget og fremdeles bidrog til at lindre disses Nød, og sluttede med et Leve for dem, der i Fædrelandets Tjeneste havde ofret Liv eller Lemmer.

I. A. Hansen, Redaktør af »Almuevennen«, raadede Folk til at slutte sig sammen om Grundlovens Opretholdelse. Grundloven var blevet til ved en Overenskomst mellem Konge og Folk; men den var nu i Fare, idet Ministeriet

Folkemøder i Sorø Amt

vilde udstede en Fællesforfatning for det danske Monarki og indskrænke Grundloven uden Rigsdagens Samtykke. Han vilde dog ikke modsætte sig en Forandring i den, naar det skete paa lovlig Maade. Han opfordrede Folk til at følge Rigsdagens Forhandlinger og den enkelte Rigsdagsmands Færd, til at møde ved Grundlovsfester og tage Beslutning om Adresser til Kongen.

Nu raabte Politimester *Uldal*: »Det maa der ikke tales om.«

I. A. Hansen svarede, at han netop vilde sige, at Justitsministeren havde forbudt Vedtagelsen af Adresser til Kongen, da *Uldal* afbrød ham.

Til Slut udtalte I. A. Hansen: »Lad os da med 9 Hurra besegle det Løfte at støtte Rigsdagens sidsttagne Beslutning i Grundlovssagen med alle lovlige Midler, der staar i vor Magt.«

Ved Festmaaltidet blev der udbragt en Mængde Skaaler, f. Eks. for Kongen, Danmark m. m.

5. *Fuglebjergkredsen.*

Bestyrelsen for Vælgerforeningen i Fuglebjergkredsen indbød Beboerne til en Grundlovsfest i Sneslev 5. Juni 1854. Godt 2000 Mennesker var til Stede, hvoraf de fleste tilhørte Bondestanden.

Festen aabnedes Kl. 4 af Bestyrelsen Formand, Væver *Hansen* fra Nyrup med en kort Tale, hvori han paa en smuk Maade mindede om Festens Betydning netop nu under vore saa trykkende Forhold.

Efter at derpaa en til Festen forfattet Sang var sunget, blev Ordet givet til Kredsens Folketingsmand, Skoleinspektør *Fr. Frølund* fra Christianshavn. I et udførligt Foredrag skildrede han Betydningen af den politiske Forandring, som

Rasmus Nielsen

ved Grundloven var sket i Danmark. Han omtalte den almindelige Værnepligt, Tale- og Pressefriheden som Goder, man burde gøre alt for at bevare. — Kongen og Folket var to naturlige og stærke Støtter for Grundloven, som Kongen for 5 Aar siden havde underskrevet. — Hvad Ministeriet angik, vilde han her ikke gaa ind paa at kritisere det, men henviste Folket til Rigsdagsforhandlingerne og den til Kongen og Rigsdagen indgivne Adresse.

Lærer *Jensen* fra Holsteinsminde, som derpaa tog Ordet, sammenlignede Kong Frederik med Frode Fredegod, saa i Kongen et godt Varsel for Fremtiden, men mindede dog ogsaa om, at onde Magter lurede paa den fri Udvikling, at Tiderne var trange, at Grundloven endnu kun var et spædt Barn, at den som Følge deraf kun var svag og trængte til særlig Pleje og Varetægt, ja, at det næsten syntes, som om den for Tiden led af Sygelighed.

Efter at *Jensen*, *Frølund* og *Væver Hansen* endnu en Gang havde haft Ordet, sluttede Talerne fra Talerstolen af.

Ved det Festmaaltid, som derpaa fandt Sted i en Lade, som paa en passende Maade dertil var smykket og indrettet, udbragtes Skaaler for Kongen af Stedets Politimester, Overauditør *Flindt*, for Grundloven, Rigsdagen, *Frølund*, Festkomiteen o. fl. En Opfordring til at lade Ministeriets Skaal udbringe mislykkedes aldeles.

Ved Siden af det alvorlige Præg, som Festen naturligvis maatte have, herskede dog ogsaa megen Munterhed, og den talrig forsamlede Mængde morede sig paa Dansepladsen og ved andre Forlystelser til sent paa Aftenen.

— — —
 Redaktør *Schou* skrev i »Sjællandsposten« for 10. Juni 1854: »Overalt fra Provinserne indløber der nu Beretninger om den Maade, paa hvilken man har fejret 5. Juni. Det vil blive for vidtløftigt at optage disse, der i Realiteten næsten

Folkemøder i Sorø Amt

er fejret ens overalt, ligesom man ogsaa af Beretningerne kan se, at man de fleste Steder har opfattet Dagens Betydning rigtig; kun nogle enkelte Steder synes det, at Festen har været noget mat, og uagtet der disse Steder har været Festmaaltider, saa synes det dog, som om man ikke rigtig har vovet at lukke Munden op.«

Kilder: Almuevennen 1846, 1847, 1848, 1851, 1852 og 1854 — Sorø Amtstidende 1854 — Sjællandsposten 1854 — Næstved Avis 1854.